

Vaticaancrisis

In de nacht van 10 op 11 november 1925 diende de SGP'er Kersten met steun van de CHU een amendement in tegen de begroting van Buitenlandse Zaken, teneinde het gezantschap bij het Vaticaan te laten verdwijnen. De volgende ochtend werd de voorgestelde wijziging van de begroting met 52 tegen 42 stemmen aangenomen.

Voor de katholieke ministers was deze uitslag reden hun portefeuille ter beschikking te stellen, waardoor het eerste kabinet-Colijn ten val kwam. De controverse over het gezantschap – dat in 1920 van een tijdelijke in een vaste vertegenwoordiging was omgezet – was een van de 'roomse' kwesties waarover de christelijke coalitiepartners in de periode 1918-1925 lijnrecht tegenover elkaar stonden. Terwijl de antirevolutionaire voormannen voortdurend poogden de onrustgevoelens ten aanzien van het oprukkend katholicisme te temperen, leken de christelijk-historischen die – mede uit electorale overwegingen – juist te willen aanwakken.

Menig protestant aanschouwde in deze jaren – waarin het triumfalisme bij de katholieken overigens hoogtij vierde – met angst en beven de roomse opmars. Door onder meer de katholieke propaganda- en missie-activiteiten, de stichting van een eigen universiteit en benoemingen van katholieken op belangrijke bestuurlijke en juridische posities, werd de roep om een protestantse reactie steeds luider. De CHU verklaarde voor de verkiezingen van 1925 andermaal naar de afschaffing van het gezantschap bij het Vaticaan te zullen streven.

Toch namen de christelijk-historischen begin

augustus 1925 wederom zitting in een confessioneel coalitiekabinet, dat ditmaal werd voorgezeten door de antirevolutionair Colijn. Net als in voorgaande jaren werd bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken een amendement tegen het gezantschap ingediend. Initiatiefnemer Kersten onderbouwde het wijzigingsvoorstel met de bekende orthodox-protestantse bezwaren. De vertegenwoordiging zou een 'krenking van het Calvinistisch karakter van het Nederlandsche volk' zijn, omdat deze een erkenning van de geestelijke macht van de paus impliceerde. Bij steun van een van de beide coalitiepartners aan het amendement zou de katholieke deelname aan het kabinet in gevaar komen. Het amendement werd aangenomen, met steun van de CHU-fractie.

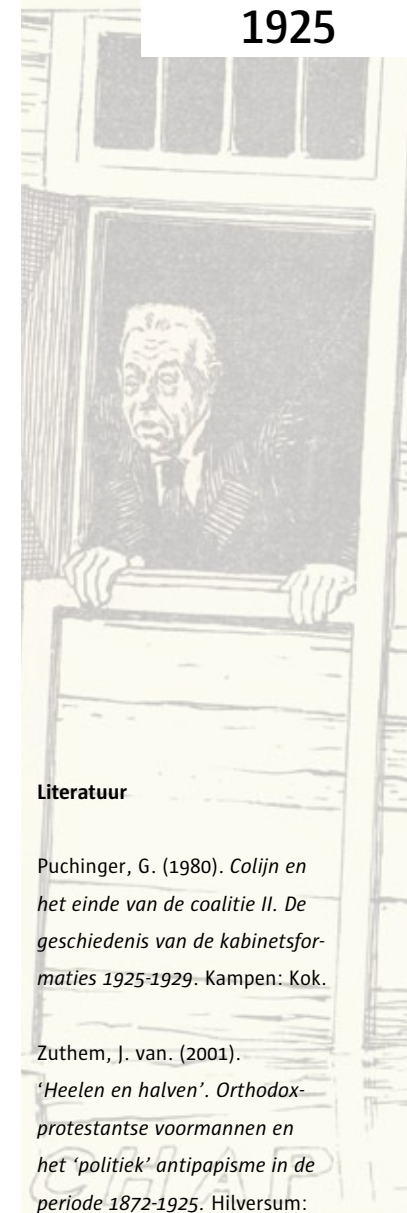
Belangrijker nog dan de verdeeldheid tussen de overwegend 'gereformeerde' ARP en de merendeels orthodox-hervormde CHU was dit keer de steun van de linkerzijde. Liberalen, vrijzinnig-democraten, sociaaldemocraten en communisten schaarden zich allen achter Kerstens wijzigingsvoorstel. Niet dat zij het eens waren met de onderbouwing van de bevindelijk gereformeerde predikant, de meeste Kamerleden vonden diens bezwaren weinig steekhoudend en zagen juist

wel de waarde van de diplomatieke post bij het Vaticaan in. Het ging hier om een moedwillige poging het coalitiekabinet ten val te brengen.

Enige maanden later slaagde de CHU'er De Geer erin een extraparlamenteair kabinet samen te stellen. In maart 1926 werd de bewuste post op de begroting van Buitenlandse Zaken opnieuw aan de Kamer ter goedkeuring voorgelegd. Wederom werd deze verworpen, ditmaal met 48 tegen 41 stemmen, en daarmee was het einde van het gezantschap bij het Vaticaan een feit.

Het voorval is de geschiedenisboeken ingegaan als 'de Nacht van Kersten', maar de crisis zou eigenlijk naar de christelijk-historische Tweede Kamerfractie moeten worden vernoemd. Zij was immers niet bereid de antipapistische bezwaren terzijde te schuiven en blies door het amendement te steunen het eigen kabinet op. De Vaticaancrisis had de onderlinge verhoudingen geen goed gedaan. Ondanks de Kamermeerderheid waarover de drie confessionele partijen tot in de jaren zestig beschikten, is er van een volwaardig confessioneel coalitiekabinet na 1925 nooit meer sprake geweest.

Jonh van Zuthem

Literatuur

Puchinger, G. (1980). *Colijn en het einde van de coalitie II. De geschiedenis van de kabinetsformaties 1925-1929*. Kampen: Kok.

Zuthem, J. van. (2001). *'Heelen en halven'. Orthodox-protestantse voormannen en het 'politiek' antipapisme in de periode 1872-1925*. Hilversum:

Verloren.